

3. A csinovnyik halála

Keletkezése

- korai novelláinak egyike, amely egy hetilapban jelent meg álnéven 1883-ban

Cím értelmezése

- a címben megjelenik a főszereplő társadalmi réteg: a csinovnyik → az orosz realizmus kedvelt témája
- a mű befejezésére utal, ezáltal feszültséget kelt az olvasóban

Műfaja

- novella (csehovi)

Témája

- egy kisember szálnalmas vergődésén keresztül mutatja be a csinovnyikok kiszolgáltatottságát

Helyszín, idő

- a helyszínek csak felvillanó háttérrel adnak Cservjakov szenvedésének
- 3 helyszín jelenik meg: a színházterem, Brizzsalov fogadószobája, Cservjakov lakása
- a novella kb. 2-3 nap eseményeit mutatja be

Szerkezete

- Alaphelyzet: Cservjakov színházi előadásra megy
- Bonyodalom: a csinovnyik letüszenteli az előtte ülő Brizzsalov államtanácsost
- Kibontakozás: azonnali bocsánatkérés. Lelkifurdalás → Bocsánatkérések sorozata következik.
- Tetőpont: a hivatalnokot újbóli látogatásakor dühösen elzavarja a tábornok
- Megoldás: Cservjakov összeomlik, hazamegy és szolgálalküségében meghal → groteszk csattanóval zárul a novella

Jellemek, a főszereplő jellemzése

- Cservjakov egy egyszerű hivatalnok, hagyatéki végrehajtó
- neve beszélő név → jelentése: féreg
- kifejezi viselőjének alantas, féreghez hasonló életmódját
- egy tüszentés miatti hatalmas büntudata okozza halálát
- halála kisszerű és felesleges
- az olvasó szálnalmat érez iránta

A novella értelmezése

- Cservjakov egy egyszerű élettani reflexet felnagyít és bűnként éli meg
- büntudata a kívülálló szemével nézve indokolatlan
- a csinovnyiknak olyan mértékű az eltorzulása, hogy szinte kivetkőzött emberi mivoltából
- az ő szemszögéből nézve a halál a lehetséges megoldás → Csehov az eltorzult áldozatot ábrázolja
- Csinovnyikként élt, és halt is meg

Lev Tolsztoj
(1828-1910)
„A próza Shakespeare-je.”

1. Alkotói portréja

- „Tolsztojnak köszönhetjük, hogy új mércével közelítünk önmagunkhoz... Ő a világirodalom egyik legnagyobb írója.” (Stefan Zweig)
- Jasznaja Poljanában született előkelő grófi családból
- gyermekkorában az arisztokraták könnyelmű életét éli
- ifjúként katonai pályára lép
- Péterváron a legkiválóbb orosz írókkal köt szövetséget
- Külföldi utazások → rájön, hogy Oroszországnak más irányba kellene tartania
- életét ezután szellemi tökéletesedésnek szenteli → tolsztojanizmus
- iskolát alapít szülőfalujában a parasztok, muzsikok gyerekeinek
- 1910-ben egy vasútállomáson éri a halál
- híres művei: Háború és béke, Anna Karenina, Feltámadás, Ivan Iljics halála

2. Filozófiája

- Tolsztoj filozófiája a tolsztojanizmus
- környezetének fényűző élete meghasonlásra készíti
- politikai szemlélete Mahatma Gandhi indiai filozófus elveire hasonlít
- alaptétele: a társadalom hazug, a hatalom embertelen
- a bűnös világban csak a gyermeki jószág ereje győzhet
- a világot nem lehet véres forradalommal megváltani „Nem szabad erőszakkal szembeszállni a gonosszal!”
- az erőszak csak erőszakot szül
- az egyén célja az erkölcsi és szellemi öntökéletesítés
- ha mindenki tökéletesebbé válik, akkor a világ is jobbá lesz
- Az orosz társadalomnak új útra kell lépni! „Szét kell törni a dolgok meglévő rendjét!”

3. Ivan Iljics halála (Ismerkedjetek meg a kisregény cselekményével! <https://k-o-r.gportal.hu/gindex.php?pg=22507320> Hangoskönyv: <https://www.youtube.com/watch?v=jtJioOgQf2U> , https://www.youtube.com/watch?v=9aW_9vGzZ7Y)

Keletkezése

- a művet 1881-82-ben kezdte írni, 1886-ban fejezte be
- ihletője egy valós esemény → Tolsztoj egyik ismerőse hosszú betegeskedés után meghalt

Cím értelmezése

- megjelöli a mű témáját, a főhőst

Műfaja

- elbeszélés, kisregény: **A novellánál hosszabb, a regénynél rövidebb elbeszélő, epikus műfaj.**

Témája, alapkérdései

- alapkérdései: Hogyan kellene élni? Hogyan nem szabad élni?
- a mű bátor szembenézés az élet sivárságával, a halál rettenetével

Tolsztoj formai megoldásai

- a tér leszűkül egy betegszobára

- a nagyregényeket itt a tömörség váltja fel
- hiányzik a novellából a fordulatosság
- a párbeszédnek sincs nagy szerepük
- a társadalomról lehangoló képet fest → az emberek üresek, önzők

Helyszín, idő

- Pétervár, más vidéki városok
- a tér fokozatosan szűkül le egy betegszobára
- Tolsztoj felbontja a hagyományos időrendet → a mű a halál utáni gyászszertartás képeivel kezdődik
- a főhős halála után kezdődik
- majd bemutatja Ivan Iljics életét 43 éves koráig → elnagyolt leírás
- életének utolsó szakasza, betegsége, haldoklása részletesen kidolgozott

Szerkezete

- a mű 12 fejezetből áll
- 1. rész: 1. fejezet
 - állóképszerű
 - a főhős halála, gyászszertartás
 - a családtagok, munkatársak önzők, közömbösek
 - groteszk képekben jelenik meg a környezet érdektelensége
 - felmerül a kérdés: Milyen ember lehetett Ivan Iljics, hogy halálában senki sem sajnálja?
- 2. rész: 2 –3. fejezet
 - Ivan Iljics múltja
 - életének fontosabb eseményei villannak fel
 - iskolái → jogot végez
 - tisztviselőből haladva a ranglétrán törvényszéki bíró lesz
 - megnősül, gyermekei születnek
 - a kisvárosból Pétervárra kerül
 - az otthoni viták elől a munkába menekül
 - egy véletlen baleset → leesik a létráról, beüti az oldalát
- 3. rész: 4 –6. fejezet
 - a betegség felfedezése
 - fájdalmai egyre erősödnek
 - orvostól orvoshoz jár
 - próbál nem tudomást venni állapotáról
 - majd tudatosul benne: meg fog halni
 - testének leépülésével párhuzamosan kezdődik meg lelki fejlődése
- 4. rész: 7 –12. fejezet
 - Ivan Iljics szenvedései a betegágyban
 - fizikai fájdalmainál erősebbek a lelki kínok
 - rájön, hogy senki sem érti meg, nem sajnálják
 - közömbösek iránta, ahogyan ő is az volt eddig mások iránt
 - eddigi életét hazugságnak érzi
 - egyedül inasa, Geraszim marad a bizalmasa → ő megérti, átérzi szenvedéseit
 - halála előtt egy órával megvilágosodik: észreveszi mások szenvedését, megsajnálja családját, megbékél a halállal

Motívumok, jelképek

létra: kezdetben a hivatali karrier, a ranglétrán emelkedés jelképe. Később leesik a létráról → karrierje derékba törik, megkezdődnek szenvedései. Közben rájön elhibázott életére.

3 nap: élete végén a megtisztulás folyamata, haláltusa. Bibliai szimbólum.

fény: megvilágosodás, belenyugvás

A mű értelmezése, mondanivalója

- I. I.-nek másképpen kellett volna élnie, hogy halálában szeretet és gyöngédség vegye körül
- életében ő is emberek helyett csak elintézendő aktákat látott, betegségében mások sem érzik át az ő szenvedését
- a biológiai kínoknál elviselhetetlenebb az erkölcsi, lelki fájdalom
- rájön, hogy úgy kell intéznie halálát, hogy másoknak ne fájjon
- így erkölcsi megtisztulást él át halálában, csinovnyikként élt, de igaz emberként halt meg
- ebben fontos szerep jut Gerassimnak, a paraszti szolgálónak